

ATT LÄRA IN UTE BLADET

NR 3/18
ÅRGÅNG 32

NATURSKOLEFÖRENINGEN

Hälsningar
från Finland

Odling lärandet

ATT
LÄRA IN
UTE

Naturskoleföreningen

NATURSKOLEFÖRENINGEN

är en intresseförening för människor som arbetar med utomhuspedagogik.

Vi arbetar för en idé; att lära in ute.

Positiva upplevelser i naturen är grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Kunskapen om naturen börjar i naturen!

MEDLEMSSKAP

Enskilda personer och organisationer är välkomna som medlemmar.

Enskild medlem får ett ex. av ATT LÄRA IN UTE-BLADET, som utkommer med fyra nummer per år. Institutioner får 3 ex. per nummer.

ÅRSavgift

- enskilda medlemmar 220 kr
 - organisationer/institutioner 520 kr
 - naturskolor 1000 kr
- Anmäl dig på föreningens postgiro 493 33 84 - 2.
Uppge namn, adress och telefon.

ADRESS

Naturskoleföreningen
c/o Katarina Larsson
Sätravägen 21
81930 Skärplinge

ATT LÄRA IN UTE-BLADET

Naturskoleföreningens medlemstidskrift. Utkommer med fyra nummer per år.

ANSVARIG UTGIVARE

Hanna Heurlin

REDAKTÖR

Robert Lättman-Masch

ADRESS

ATT LÄRA IN UTE-BLADET
c/o Robert Lättman-Masch
Sköndalsvägen 2
148 30 Ösmo
Tel. 08-520 73708

robert.lattman-masch@nynashamn.se

HEMSIDA

www.naturskola.se

ANNONSER

Helsida 1500 kr, halv 800 kr,
kvarts 400 kr

MANUSSTOPP

Nr 4/18 1 november

FRAMSIDA

Foto: Betül Eryilmaz

UPPLAGA

800 ex.

PAPPER

Multi Art Silk
Svanenmärkt

TRYCK

Lenanders Grafiska AB, Kalmar

STYRELSEN

kan Du vända Dig till om Du vill veta mer om föreningen eller har någon idé som Du vill framföra. Kontakta Naturskoleförening: styrelse@naturskola.se, Tel: 070-221990

ORDFÖRANDE

Hanna Heurlin
hanna.heurlin@naturskola.se

VICE ORDFÖRANDE

Magnus Göranson
magnus.goranson@naturskola.se

KASSÖR

Katarina Larsson
katarina.larsson@naturskola.se

LEDAMÖTER

Anders Abrahamsson
anders.abrahamsson@naturskola.se

Pia Nilsson
pia.nilsson@naturskola.se

Pia Bäckman
pia.backman@naturskola.se

Johan Agås
johan.agas@naturskola.se

Anders Bengtsson
anders.bengtsson@naturskola.se

Birgitta Sähke
birgitta.saihke@naturskola.se

REDAKTÖR OCH FORMGIVARE

ATT LÄRA IN UTE-BLADET

Robert Lättman-Masch 08-520 73708

WEB-ANSVARIG

webb@naturskola.se

INFORMATIONSMATERIAL

Naturskoleföreningen har material till mässor, föreläsningar och utställningar. Behöver du informationsfoldrar, låna föreningens Power Point eller Roll up, köpa tygmärke med Naturskoleföreningens logo kontakta Linda Sporrang på tel 076-5692858.

TILL ALLA SKRIBENTER

Vi är tacksamma om Du hjälper oss med några enkla saker när Du skriver i ATT LÄRA IN UTE -BLADET:

- Dela upp texten i mellanrubriker.
- Skriv gärna bildtexter.
- Bifoga illustrationer eller foton med hög upplösning.
- Skicka en ren fil där Du sparat texten i Word i typsnitt Times new roman 10 p utan inslag av layout, tabeller eller andra finesser som finns i textprogrammet. Skicka också gärna en fil där det framgår var bilderna passar i förhållande till texten.
- Det går bra att skicka material som e-post: robert.lattman-masch@nynashamn.se

ATT LÄRA IN
UTE
BLADET
2018

Föreningssida.....	2
Ledare.....	3
Verkstäder i utomhuspedagogik.....	4
Social inklusion med tomtar och troll..	7
NATURLigtvis ute på svenska.....	9
Naturskola och universitet.....	11
Ny naturskola i skärgården...12	
Natur- och miljöskolförbund.15	
Odla lärandet.....	18
De globala målen.....	21
Naturrutan.....	23

Ansvar för innehåll i detta nummer:
Naturskolor i Finland

Miljömärkt trycksak
3041 0145

Dagarna de går och går efter varandra...

En liten sång som dök upp i huvudet under eftermiddagen. Jag tänker på det där att stanna upp och njuta av det vi har runt omkring oss. Att fånga stunden, att så där på Naturskolepedagogvis bara stanna upp i en mening och med blicken fånga upp vilken fågel som just passerade, utan att fundera på vad man egentligen höll på med. Det handlar väl om att ge sig tid. Hur är det med eleverna? Ger vi dem tiden att stanna upp och bara fundera? Tar de sig den tiden?

Den här sommaren har gett mycket tid till eftertanke. Så snart man möter någon så handlar det om vädret och klimatet – hur har sommaren varit? Jag kan själv säga ”för varmt” – det är väl anledningen till att det funnits tid att stanna upp, jag har inte orkat göra nåt i denna värme. Man läser rubriker och artiklar, lyssnar på rapporter i tv och på radio. Påtagligt blir det när luften luktar brandrök, då har vi ändå vårt ställe många mil från Ljusdal, men vi kände lukten och såg rökmolnen. Säkert har det varit mer påtagligt för många av er.

I min tanke fanns det en känsla av att vi har ett viktigt jobb. Vi har trummat för och lyft miljö- och klimatfrågan under väldigt många år, ja, sen Naturskoleverksamheten drog igång skulle jag tro. Hos oss har det blossat upp i omgångar och nu är vi där igen. Engagerade i att bygga kommunens miljöutbildning. Projekt för elever. Lärande om

hållbar utveckling som genomsyrar våra klassdagar, som finns på agendan vid varje lärarfortbildning.

Men dagarna de går och går och det går fortare för varje år. Vi ska hinna bidra till en ny generation miljömedvetna aktörer och samtidigt måste vi själva vara med och agera.

Våra böcker i Att lära in ute-serien innehåller massor av bra verktyg för att jobba med Lärande för hållbar utveckling. Läger man därtill in Globala målen så kan vi ge våra elever och lärare ett ännu bättre underlag för att skapa handlingskraft. Inom kort kommer det finnas ett material som Stina Lindblad, Helene Grantz och Lotta Lundberg arbetat fram. I det materialet finns verktyg för att knyta samman övningarna i böckerna med Globala målen. Använd dem! Ytterligare en möjlighet att nå våra pedagoger.

....måndag, tisdag, onsdag, torsdag, fredag...

Trevlig höst till er alla!

HANNA HEURLIN

Verkstäder i utomhuspedagogik vid skolor och daghem – ett projekt

Daghem i Finland är samma som förskola i Sverige, termen förskola i Finland är samma som förskoleklass i Sverige.

Ungdomscentret (se nedan) Villa Elba finns i Karleby, som ligger ca 120 km norr om Vasa. Karleby är en tvåspråkig stad och finns mitt emellan helt finskspråkiga och helt svenskspråkiga kommuner. Villa Elba finns alldeles på stranden, bredvid ett fågelskyddsreservat. Bakom huvudbyggnaden finns strandängar där får och kor betar, bakom dem breder Bottenviken ut sig. Villa Elba är ett av nio nationella ungdomscenter i Finland. Ungdomscentren stöds och övervakas av Undervisnings- och kulturministeriet. Centren betjänar främst det nationella (särskilt det sociala) ungdomsarbetet genom att erbjuda lägerskolor och naturskoleverksamhet. Vid Villa Elba har vi haft fokus på internationellt ungdomsarbete samt utomhuspedagogik. Naturskolan vid Villa Elba är en av Finlands äldsta naturskolor. Vi arbetar med barn och ungdomar, året om. Ärligen har

vi program för ca 20 000 barn och ungdomar. Upplevelsebaserat lärande, äventyrspedagogik, miljöpedagogik samt socialpedagogik är våra starka områden. Villa Elbas internationella avdelning är mycket aktiv och det internationella ungdomsarbetet gör att våra arbetsspråk är finska, svenska och engelska.

NATURSKOLAN

Naturskolan i Karleby grundades 1992, som en följd av en av kommunens förtroendevalda gjort ett studiebesök vid en naturskola i Sverige. Naturskolan placerades vid Villa Elba som grundades ungefär samtidigt. Bildningsbyrån vid Karleby stad har sedan dess stått för kostnaderna för naturskoleverksamhet för daghem och skolor i Karleby. Relativt tidigt styrdes verksamheten in på naturskoledagar för fadderklasser, det vill säga samma klass har flera naturskoledagar kontinuerligt under ett läsår. I dagens läge har våra fadderklasser åtta naturskoledagar under läsåret. Sedan 2006 har vi haft en ambulerande naturskoleverksamhet i grannkommunerna Kronoby, Larsmo, Jakobstad, Pedersöre och Nykarleby. Fadderklasserna inom den ambulerande naturskoleverksamheten har fyra naturskoledagar varje år. Vi har en hel del lägerskolor under vår- och höstsäsongen. Skolklasserna som kommer på lägerskola kommer från olika delar av Finland. Utöver

verksamhet riktad mot skolor riktas en betydande del av vårt arbete mot ungdomsverkstäder, d.v.s. ungdomar som inte har arbete eller studieplats och är en del av det sociala ungdomsarbetet. Många av de här ungdomarna har stora utmaningar i sina liv och det kräver flexibilitet av naturskolepedagogerna – men naturen som omgivning och "kollega" är ovärderlig. Det sociala ungdomsarbetet är ju inte renodlad naturskoleverksamhet, där målsättningen är att väcka intresse för naturen, lära om naturen, i naturen och stöda skolorna och daghemmen i deras arbete. I det sociala ungdomsarbetet är målsättningarna andra, men vi använder långt samma metoder och aktiviteter. Samma övningar där man använder alla sina olika sinnen och

Ungdomscenter

Ett ungdomscenter i Finland är en annan verksamhetsform än ett ungdomscenter i Sverige. Det finns nio ungdomscenter i Finland och de har en samhällelig och allmännyttig uppgift:

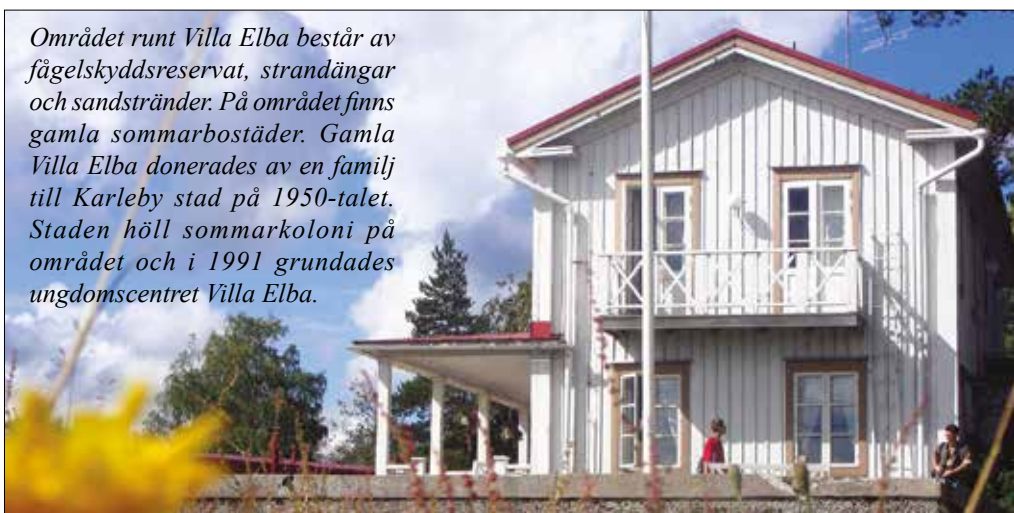
www.snk.fi/pa-svenska.html

Det är alltså inte fråga om t.ex. en ungdomsgård eller ungdomscentral där enskilda ungdomar (och deras föräldrar) får stöd, utan ungdomscentren arbetar mot olika ungdomsorganisationer samt olika kommunala, regionala och statliga enheter, dels med olika grupper, dels med utvecklingsprojekt inom ungdomsarbete. Samtliga nio ungdomscenter fokuserar på utomhuspedagogik. Vid flera ungdomscenter finns en natur- eller miljöskola.

Villa Elbas huvudbyggnad finns på stranden, bredvid ett fågelskyddsreservat. På vägen till Elba finns gamla sommarbostäder med stora verandor, så ungdomscentret fick ett utseende som passar in i omgivningen.

Området runt Villa Elba består av fågelskyddsreservat, strandängar och sandstränder. På området finns gamla sommarbostäder. Gamla Villa Elba donerades av en familj till Karleby stad på 1950-talet. Staden höll sommarkoloni på området och i 1991 grundades ungdomscentret Villa Elba.

Med enkla brädbitar med bokstäver på kan man göra hur mycket som helst! Efter att ha sprungit och letat efter bokstäverna, som stafett i lag eller alla tillsammans på tid, så kan man sortera dem på en massa olika sätt. Här gjorde vi bara ord och meningar. För de allra minsta barnen kan man ha färger istället för bokstäver, för de större barnen så kan man ha en "robot" med ögonbindel som hämtar bokstäverna.

observationsövningar, miljökonst och olika dramaövningar kommer man långt med - för att inte tala om att göra upp eld och samlas runt elden. Vi lånar också ut utrustning och undervisningsmaterial.

LÄGE FÖR ETT FORTBILDNINGS-PROJEKT?

I dagsläget finns ett stort, uppvaknande intresse för utomhuspedagogik i Finland. Allt fler lärare och småbarnspedagoger har fått upp ögonen för utomhuspedagogik som metod. De nya grunderna för läroplanen, som togs i bruk i grundskolan hösten 2016, har också gjort att intresset för utomhuspedagogik har ökat markant. Speciellt målsättningen med en helhetsskapande undervisning och de sju delområdena av mångsidig kompetens som nämns i grunderna för läroplanen passar som hand i handske ihop med utomhuspedagogik som metod, och naturen som lärmiljö. Exempel på kompetensområden är: "Förmåga att tänka och lära sig", "Vardagskompetens", "Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid".

Många lärare och

småbarnspedagoger som deltagit i våra fortbildningar genom åren har upplevt svårigheter med att få resten av kollegiet att bli inspirerade av utomhuspedagogik. De har uttryckt önskemål om att de skulle finnas verkstäder specifikt för ett kollegium i taget, det skulle underlätta samarbetet mellan kollegor, om alla hade gått igenom samma nya aktiviteter och undervisningsmetoder - och med en gemensam inspirationsdag vore det lätt att ta i bruk ny praxis, eftersom alla kollegor fått en nytändning. I allmänhet har pedagogisk personal vid en enhet svårt att alla samtidigt åka iväg på en fortbildning.

Vi sökte om medel från en stiftelse för att ordna inspirationsverkstäder inom utomhuspedagogik för ett

I Finland finns dels grunder för läroplanen i den grundläggande utbildningen (www.oph.fi/lp2016/grunderna_for_laroplanen) och dels grunder för småbarnspedagogik (www.oph.fi/lagar_och_anvisningar/laroplans_och_examensgrunder/smabarnspedagogik/grunderna). Båda har förnyats för ett par år sedan.

kollegium i taget, i skolornas och daghemmens egen närmiljö, med fokus på de nya grunderna för läroplanen. Skolornas och daghemmens individuella behov (egna önskemål, närmiljö) var något som vi tog i beaktande vid planeringen av innehållet av verkstäderna. Verkstäderna hölls på svenska läsåret 2017-2018 i norra svenska Österbotten och Mellersta Österbotten.

UTE ÄR INNE-PROJEKTET

Intresset för projektet tog oss på sängen, vi bokade snabbt in verkstäder från och med september 2017 fram till slutet av april 2018. Verkstäderna var ca 1,5 h - 2 h och hölls på eftermiddagar/tidiga kvällar i skolans/daghemmets närmiljö, efter att eleverna eller barnen åkt hem. Pedagogerna var motiverade, fast fortbildningarna hölls direkt efter deras egentliga arbetsdag. Våra målsättningar var att inspirera och hålla verkstäderna praktiskt inriktade. Efter verkstäderna skickade vi mejl till deltagarna med en lista på de aktiviteter vi gjort, samt annat material, för att underlätta pedagogernas arbete och ytterligare sänka tröskeln till att använda utomhuspedagogiska metoder. Efter verkstäderna skickades också en länk till en elektronisk utvärderingsblankett. Rent innehållsmässigt satsade vi på att försöka visa mångfalden av aktiviteter

Fortbildningsmaterial i snösmältningstider. Vi visade Naturskoleföreningens böcker på fortbildningarna och rekommenderade dem varmt. Förhoppningsvis har många böcker skickats till Finland!

Pedagoger med stor lust att göra aktiviteterna själva!

och metoder och också diskutera om och visa sätten att variera/modifiera en övning/aktivitet – för att inspirera kollegiet att börja planera egna aktiviteter. En del kollegier hade önskemål på förhand, t.ex. beroende på att de inte har en egen skog att gå till utan är begränsade till sin egen gård i tätort, eller att de ville arbeta med ett specifikt tema (t.ex. skolgårdens växter). De flesta hade inte önskemål. Eftersom vårt målområde består av både tätort och glesbygd så varierade antalet deltagare. Vi hade både kollegier på tre personer och kollegier på 15 personer. Sammanlagt höll vi 27 verkstäder för 177 pedagoger. Vi hade studiebesök under några av dagarna. Liza, som studerar vuxenpedagogik för en magisterexamen i Slovenien, gjorde sin praktik hos oss och följde med på många av verkstäderna. Martha, en lärare från en tuff förortsskola i Los Angeles, tillbringade vårterminen i Finland med Fulbrightstipendium och besökte oss. Förutsättningarna

för utepedagogik är så olika de kan bli i LA och ute på landsbygden här uppe i norr!

VAD TYCKTE DELTAGARNA?

Många har frågat efter en fortsättning. Speciellt har pedagogerna tyckt om den praktiska inriktningen på fortbildningen, de har direkt fått övningar och verktyg som de kan använda i undervisningen. De har också uppskattat att verkstaden hållits för ett kollegium åt gången – de har samtidigt fått inspiration och kommit igång med att tillverka material och planera tillsammans. De små enheterna har särskilt nämnt att de uppskattat att det inte funnits någon nedre gräns för antalet deltagare.

Det kom många spontana kommentarer om att utepedagogik inte behöver vara så invecklat, materialet behöver inte vara dyrt och krångligt att använda. Som erfarna pedagoger började många deltagare genast fundera hur man kan utveckla och modifiera olika aktiviteter för

olika ändamål. Det märktes också att deltagarna faktiskt tog i användning metoder och aktiviteter väldigt snabbt, vid återbesök redan en vecka efter en fortbildning hade pedagogerna redan fixat material och tagit i bruk aktiviteter.

VAD TYCKTE VI?

Efter att ha arbetat länge med naturskoleverksamhet känns det ofta som om man använder samma aktiviteter gång på gång och att alla borde redan känna till dem. Vi blev överraskade av hur nya våra "gamla" aktiviteter kändes för så många pedagoger. Genom att se hur de blev inspirerade, blev vi inspirerade i vår tur. Diskussionerna om hur man kan variera olika övningar och modifiera dem var givande för oss – vi fick de facto utveckla oss själva, i dialogen med alla skickliga pedagoger som vi mötte under läsåret.

Tidsmässigt så körde vi projektet vid sidan av vår normala verksamhet. Det fungerade bra att sprida ut verkstäderna någorlunda jämnt under läsåret. Vi fick ändå en liten slutspurt eftersom många enheter inte insett att projektet tog slut i slutet av april och ville klämma in en fortbildningsdag före det. Vi hade en "fortbildningslåda" med grundmaterial till verkstäderna i förrådet under läsåret, i den satte vi till eller tog bort material beroende på väder och årstid. Det gick inte mycket arbetstid till planering. En hel del tid i bilen blev det, enheterna som deltog fanns på 6 – 70 km avstånd från Villa Elba.

Genom att rikta sig till pedagoger när man en mycket större mängd barn och ungdomar än om man skulle rikta sig till enbart barngrupper. Vi har inte möjlighet att nå alla barngrupper genom bara vår egen naturskoleverksamhet, men genom att inspirera pedagoger så kan vi, förhoppningsvis, arbeta mot att så många barn och ungdomar som möjligt ska få lära in ute!

TEXT OCH FOTO: SARA KÅLL
KARLEBY NATURSKOLA

En del stora skolor har mycket lite natur i sin näromgivning, det finns till exempel smala skogsområden bredvid spånbånar eller idrottsplaner.

Social inklusion med tomtar och troll

Trollstigen

Vid Ungdomscentret Villa Elba i Karleby har vi under drygt 25 år skickat iväg och tagit emot volontärer för både kort- och långvariga projekt. Sommaren 2018 hade vi ett gruppvolontärprojekt under juni månad. Tio ungdomar från Slovenien, Norge, Turkiet, Portugal och Luxemburg byggde tillsammans med finländska ungdomar troll av naturmaterial. Trollen placerade de ut i skogen, längs en naturstig som är anpassad för rörelsehindrade. De skrev själva historier om sina troll, och placerade ut QR-koder vid trollen, så att besökare kan läsa historierna. Stigen var öppen för allmänheten

Ungdomarna fick själva planera och bygga sina troll av natur- och återvinningsmaterial. De hittade också på en berättelse om sina troll.

hela sommaren. Fast volontärerna åkte hem så blev trollen kvar i skogen. Många av ungdomarna har berättat att de inte arbetat utomhus tidigare, så att jobba ute i alla väder var en stor upplevelse. Många upplevde närheten till naturen och lugnet i att arbeta i naturen som mycket positiv. De ljusa nätterna och myggorna är andra saker som ungdomarna definitivt kommer att minnas, med blandade känslor! Att ha lärt sig att klara sig på egen hand, hantera konfliktsituationer och få nya insikter om sig själv är en del av det som de tog med sig hem efter fem veckor i Finland.

Vad är då ett volontärprojekt?

Volontärverksamheten bekostas av EU, via ERASMUS+programmet Youth in Action. Ungdomar i åldern 18-30 i europeiska länder kan arbeta som volontär i en allmännyttig organisation i ett annat europeiskt land. Målsättningen är att erbjuda ungdomar en möjlighet att få upplevelser som hjälper dem att

bli självständiga, att stöda livslångt lärande i en informell kontext, att erbjuda dem en möjlighet att lära känna kulturen i ett annat europeiskt land och lära känna människorna där. Projekten kan vara korta (upp till tre månader) eller långa (6-12 månader) och via ERASMUS+ täcks kostnaderna för resor och uppehälle. Volontärerna får också fickpeng, en förberedande utbildning innan de åker, en utbildning vid ankomsten samt tillgång till en mentor. Har du deltagit i ett korttidsprojekt kan du åka också på ett långtidsprojekt. Vid behov kan ERASMUS+ också finansiera resan för en följeslagare, som alltså följer med en volontär som behöver stöd under själva resan. Volontärerna får hjälp av sin mentor att reflektera över vad de lärt sig under projektet och arbetsledare, mentor och volontär fyller i slutet av projektet i ett Youth Pass, i princip ett arbetsintyg med standardiserad botten, med fokus på vad volontären lärt sig. Det här kan man använda när man söker arbete eller studieplats.

Social inklusion

Under årens lopp har vi lagt märke till att korttidsprojekt (5 veckor) i grupp har gett en trygg möjlighet för ungdomar i en svag position i samhället. Ett kort projekt som man genomför i grupp (t.ex. tio volontärer från fem olika länder) där man delar inkvarteringsutrymmen och både har handledare under dagtid och stödpersoner som är anträffbara vid behov dygnet runt, gör att tröskeln för att delta är lägre. I korttidsvolontärprojekten ingår precis som i andra volontärprojekt

Ungdomarna hittade på sina egna tomtepersonligheter och olika aktiviteter för barnen längs tomtestigen. Tomtestigen gick genom skogen och tidiga morgnar var det stämningsfullt med ljuslyktor i vintermörkret.

Ungdomar som kommer för att arbeta på ett projekt som volontär har en veckas introduktionsutbildning. Då tar man upp t.ex. kulturskillnader, konflikthantering, rättigheter och skyldigheter, praktiska saker samt hur man kan lära sig av sitt projekt.

Grantomtarna och deras kompisar.

en utbildning vid ankomsten som räcker fem dagar, där man går igenom rättigheter och skyldigheter, konflikthantering, kulturskillnader och annat. Vi har märkt en positiv effekt av att ha en grupp finländska ungdomar som arbetar tillsammans med volontärerna. De finländska ungdomarna deltar via det sociala ungdomsarbetet. Det innebär ungdomar i en socialt svag position, som saknar arbetsplats eller studieplats och med eventuella utmaningar i bagaget. Deras handledare deltar också i arbetet, det finns med andra ord många vuxna stödpersoner och handledare vid behov.

Arbeta ute - tillsammans

Många av de korttidsvolontärprojekt vi haft genom åren har haft fokus på att arbeta utomhus. Hösten 2017 byggde volontärer och finländska ungdomar träspångar anpassade för rörelsehindrade, i naturskyddsområdet bredvid Villa Elba. Det var en fortsättning på en spång som påbörjades 2016, nu finns sammanlagt 600 meter naturstig genom strandskogen. Hösten 2017 avslutades byggandet genom att vi bjöd in åldringar på utflykt och ungdomarna tog seniorerna på naturutflykt. Olika generationer och olika kulturer möttes i skogen, självklart blev det kaffe och bulle efteråt! Hösten 2018 renoverar en grupp ungdomar

träspångar i Salamajärvi nationalpark. I arbetet deltar studeranden vid en naturbrukslinje, för dem räknas byggandet som en kurs.

Vi har flera år haft en tomtestig i december, i december 2018 är det dags på nytt. Volontärerna har själva planerat sina "tomtepersonligheter" och vilka aktiviteter de drar för de barngrupper som kommer för att gå runt tomtestigen. De får stöd av en arbetsledare när de planerar och förbereder programmet men tanken är att ungdomarna får möjlighet att själva utforma innehåll och träna initiativförmåga, problemlösningssituationer och kommunikationsfärdigheter. Tomtetemat möjliggör diskussioner om skillnader och likheter mellan olika kulturer. Tomtestigen har varit

mycket populär och i december 2017 hade vi flera hundra barn varje dag stigen var öppen. Tomtestigen var öppen också en kväll, för familjer, och vår parkeringsplats var alldeles för liten. Nästan 1000 personer besökte oss under en snöig kväll i december!

TEXT: SARA KÄLL
KARLEBY NATURSKOLA
FOTO: BETÜL ERYILMAZ, VOLONTÄR

Mer information om European Solidarity Corps: https://europa.eu/youth/solidarity_en
Mer information om European Voluntary Service: https://europa.eu/youth/EU/voluntary-activities/european-voluntary-service_en

Tanken är att inte styra ungdomarna för mycket, utan att de planerar och bygger själva – men de får stöd t.ex. att hitta rätt verktyg eller komma vidare i en knepig problemlösningssituation.

NATURLigtvis ute på svenska

- flerspråkig undervisning i uteklassrummet

fritidsverksamhet för barn med olika språkbakgrund. I Finland har vi som bekant två nationalspråk, finska och svenska. Det är obligatoriskt att läsa det andra språket i skolan, ett faktum som varit föremål för mycket debatt, inte minst inom den finskspråkiga majoriteten. Många finskspråkiga har ingen naturlig kontakt med vare sig finlandssvenskar eller Sverige. Samtidigt finns det orter där du kan leva ditt liv helt på svenska, utan närmare kontakt med finskspråkiga (bosniska eller dari är mer närvarande än finskan). Det fanns och finns fortfarande ett stort behov för olika

En dag fick vi ett samtal från Nätverket Svenska nu vid Hanaholmens kulturcentrum för Sverige och Finland, och ett lärorikt och kreativt samarbete fick sin början.

Vi backar bandet lite och tittar på var vi stod då, 2016. Eftersom du som läser sannolikt inte är så insatt i finlandssvenska frågor börjar vi med en mycket förkortad bakgrund till finlandssvenska organisationer och språkfrågorna i Finland sett ur naturskolperspektiv.

Bakgrund i flera språkprojekt

Natur och Miljö r.f. är en finlandssvensk miljöorganisation som i dag driver fyra naturskolor (Naturskolan Uttern, Kvarkens naturskola, Ålands naturskola och Åbolands naturskola). Vid tidpunkten för NATURLigtvisprojektets början var vi var involverade i ett treårigt samarbetsprojekt med Helsingfors universitet, Natur & Språk. Natur & Språk var ett projekt som utvecklade och undersökte tvåspråkig

En elevgrupp från Huutoniemen koulu är klara för naturordsstafett. Foto: Nätverket Svenska nu/Mojan photography.

språkgrupper att mötas. Samtidigt finns en ytterligare grupp människor som är tvåspråkiga (eller flerspråkiga) vars språkidentitet också behöver synas och stärkas. Inom projektet erbjöds sommarläger för barn. Lägren bestod inte av undervisning, utan av möten med språk i vardagliga sommaraktiviteter utomhus. Det här var i korthet utgångsläget för Natur & Språk (länk till vidareläsning i slutet av texten).

Upe i Österbotten hade Kvarkens naturskola sjösatt ett pilotprojekt "Than pihalla – helt ute på svenska". Vasa är en av Finlands mest tvåspråkiga orter, där du i princip kan tala svenska medan motparten svarar på finska och båda förstår varandra. Även här finns dock olika skillnader och klyftor mellan språkgrupperna (vilket är vanligt i Finland), som skolorna i staden aktivt försöker

I naturskolans twister ska gruppen försöka utföra så många rörelser som möjligt utan att ramla. Foto: Nätverket Svenska nu/Mojan photography

Grupperna förbereder sig för att skapa adjektivmemes. Foto: Nätverket Svenska nu/Mojan photography.

överbrygga. Här läser många elever så kallad lång svenska, vilket innebär att de börjar redan på årskurs fyra, ibland till och med tidigare. Genom Ihan pihalla-dagarna för skolor var tanken att helt finskspråkiga barn skulle motiveras till att använda den svenska de kan, med hjälp av naturskoltypiska aktiviteter. Målbilden låg väldigt nära det Nätverket Svenska nu sysslar med.

Nätverket Svenska nu

Nätverket Svenska nu i sin tur, är en del av Hanaholmens kulturcentrum och jobbar med att lyfta svenskan i finska klassrum och förmedla kulturimpulser på svenska både från Sverige och från det svenska Finland. De samarbetar med skolor och språklärare, bland annat genom att erbjuda spännande innehåll i svenskundervisningen. I och med att Finland fick nya läroplansgrunder 2016 tidigarelades den obligatoriska svenskan till årskurs 6, och Nätverket Svenska nu sökte nytt och motiverande innehåll för aningen yngre elever. Via Natur & Språk kom de i kontakt med naturskolverksamheten, och tog initiativ till det som i dag är NATURLigtvis ute på svenska.

Naturskoldagarna på svenska

Inom NATURLigtvis ute på svenska erbjuder vi i huvudsakligen tre olika tjänster för skolor. I första

hand handlar det om korta (2,5 timmar långa) naturskoldagar på svenska för finskspråkiga barn. Undervisningsmetoderna ligger nära vanlig klassrumsundervisning i språk. Naturskolläraren talar svenska med finska ord som stöd, och aktiviteterna är sådana där man inte måste, men motiveras till att producera svenska själv. Tonvikten ligger på kooperativt lärande, och är rätt generell för naturskolor. Troligen skulle du som läser detta känna igen dig i många av aktiviteterna, som t.ex. en anpassad version av 36-leken och ett sakletaruppdrag (se länken till några av övningarna som används, nedan). Dagen är planerad så att den ska kunna genomföras i den mest utmanande, skolnära "natur" och så att uppgifternas nivå ska kunna differentieras enligt hur mycket svenska eleverna kan.

I dag är det främst Åbolands naturskola och Naturskolan Uttern som håller elevdagarna. Feedbacken från eleverna och lärarna är oftast positiv. Eleverna nämner ofta de annorlunda arbetssätten och samarbetet när de minns dagen. Lärarna uppskattar att få nya idéer, samt att kopplingen till det nationella utvecklingsarbetet för att motverka barns stillasittande, Skola i rörelse, är stark.

Material för pedagoger

Inom projektet har också en handfull övningar med kopieringsunderlag tagits fram för de svensklärare som inte har möjlighet att ta del av en naturskoldag. Kring dessa, och en hel del andra aktiverande uppgifter, arrangeras fortbildningar runt om i Finland. Fortbildningarna består av en kort vetenskaplig del kring språkundervisning ute. De flesta språklärare i Finland har inte studerat utomhuspedagogik, även om många i dag är intresserade och arbetar med så kallad "funktionell språkinlärning" (Toiminnallinen kielen oppiminen, kolla gruppen på facebook!).

Idéerna tas vidare

Under Ute är inne 2017 fick en grupp av er ta del av en kraftigt omarbetad version av vår fortbildning, där syftet var att lära sig lite finska. Det verkade som att detta med flerspråkighet och flerspråkiga arbetsmetoder intresserar också i Sverige, även om elevernas språkbakgrund hos er är aningen brokigare. Vi i Svenskfinland följer det ni gör med t.ex. nyanlända med stort intresse och tar gärna inspiration från er. Om just Din naturskola sysslar med sådant och vill dela med er är vi som jobbar hos Natur och Miljö verkligen nyfikna.

TEXT: MARIA SVENS
KVARKENS NATURSKOLA

Länkar

NATURLigtvis ute på svenska:
<http://svenskanu.fi/laromaterial/harjoitukset/naturligtvis/>

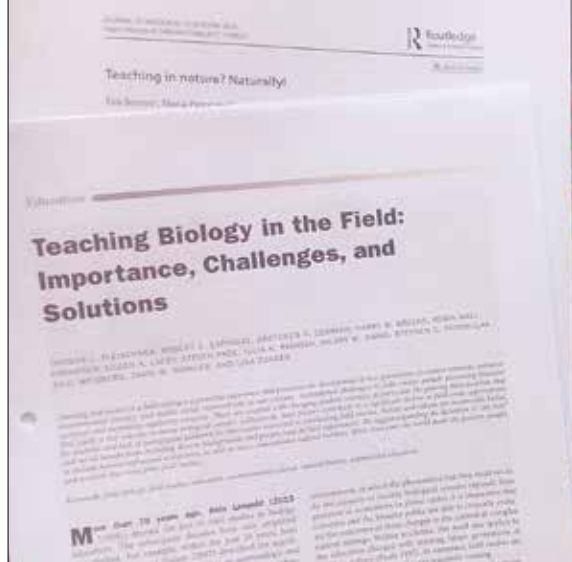
Nätverket Svenska nu:
<http://svenskanu.fi/>
Hanaholmen: www.hanaholmen.fi/

Natur & Språk:
www.naturochmiljo.fi/malgrupper/lager/natur_sprak/

Skola i rörelse:
<https://liikkuvakoulu.fi/svenska>

Natur och Miljös naturskolor hittar du lättast i sociala medier på
@naturskolanuttern,
@kvarkensnaturskola och
@abolandsnaturskola.

Samarbete mellan naturskola och universitet

Den vanliga naturskolustrustningen kompletteras med vetenskapliga artiklar och kursböcker.

Kvarkens naturskola är Natur och Miljös naturskola i Österbotten, verksam sedan 2007. Naturskolan har två lärare och ett kontor i Vasa. Verksamheten är ambulerande. Staden Vasa är en betydande studiestad med flera högskolor och universitet. Här ligger bland annat en del av Åbo Akademi, Fakulteten för pedagogik och välfärd, som utbildar svenskspråkiga lärare. Här kan man bland annat studera miljöpedagogik som biämne sedan många år tillbaka.

HUR DET BÖRJADE

I och med närheten till lärarutbildningen har det funnits ett naturligt samarbete ända från början. Naturskolan har till exempel ofta hållit korta gästföreläsningar inom grundkursen för utomhuspedagogik, där vi berättat om vad en naturskola är, vad vi gör och om de nätverk av naturskolor som finns på olika håll. Syftet är naturligtvis att blivande lärare ska känna till vilken hjälp de kan få från en naturskola. I de aktuella läroplansgrunderna i Finland betonas vikten av varierande lärmiljöer, och naturskolor finns omnämnda.

FORSKNINGSSAMARBETE

I en del kurser har lärarstuderande kunnat göra praktik eller studiebesök på naturskolan. Vi erbjuder också samarbete kring kandidat- och magisterarbeten, vilket har resulterat i att vi de senaste åren regelbundet haft studerande som gjort vetenskapliga studier av naturskolans pedagogik (se exempel nedan). Dels har studerande ibland tagit kontakt själva, dels har vi

erbjudit färdiga teman med aspekter av lärande och undervisning vi själva, eller våra finansiärer, skulle vilja förstå bättre. Vi strävar efter att vara lyhörda för studerandes intressen och möjliggöra en undersökningssituation enligt deras önskemål. Det är självklart fortfarande universitetet som handleder processen och bedömer de studerandes slutresultat. I vissa fall kan deras arbeten tas vidare och bearbetas, då oftast av universitetets anställda, för publicering i vetenskapliga tidskrifter.

UNDERVISNING AV BLIVANDE LÄRARE

De senaste åren har våra naturskollärare också undervisat på universitetet själva. Kommande läsår ansvarar vi för kurser i utomhuspedagogik, hållbar utveckling i skolan och naturkunskap inom nybörjarundervisningen. Det kan te sig lite ovanligt, men har vuxit fram ur ett mångårigt samarbete. I viss mån underlättar det att vi som jobbar vid naturskolan i dag har bakgrund som kurslärare och forskarstuderande i miljöpedagogik. Forskningen, undervisningen och de administrativa rutinerna är alltså bekanta för oss sedan tidigare. Universitetet får erfarna kurslärare, medan naturskolan får en organisk, simultan pedagogisk fortbildning av ett slag som är svår att få på annat sätt. Det är en förmån för oss att kunna ta del av utvecklingen inom pedagogiken på nära håll. Mycket av det vi diskuterar, läser och arbetar med på universitetet kan sedan direkt omsättas i de fortbildningar och inspirationsdagar vi håller för verksamma lärare.

KONTAKTA OSS GÄRNA

Samarbetar ni också med lärarutbildning eller universitet på något sätt? Vi är mycket nyfikna på att lära oss av er! Har ni intresse av att göra det i framtiden? Välkomna att ta kontakt ifall vi kan vara till hjälp! Ni hittar oss på @kvarkensnaturskola i sociala medier, samt naturligtvis på webben och per e-post, kvarkensnaturskola@naturochmiljo.fi.

TEXT: MARIA SVENS
KVARKENS NATURSKOLA

Exempel på två examensarbeten som nyligen gjorts hos oss:

Nordström, S. 2017. Slöjdverksamhet utomhus: En kvalitativ undersökning om det fungerar att slöjda utomhus, vilka utmaningar det finns och vad elever tycker om att slöjda utomhus. Opublicerad avhandling för pedagogie magisterexamen. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi, Vasa

Madsén, K. 2017. Elevers syn på naturskola som lärmiljö i svenskundervisningen. Opublicerad avhandling för pedagogie kandidatexamen. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi, Vasa

Ny naturskola hittar sin roll i skärgården

Var ska naturskolans finnas? Det var den vanligaste frågan jag fick då jag började berätta om våra planer på att starta ny naturskola i Åboland.

Vi ska vara i naturen, brukade jag svara. Verksamheten är mobil och naturskolläraren kommer till er. Vi går ut i skolornas och daghemmens närmiljö.

Det här var i början av år 2017 då Åbolands naturskola inledde sin verksamhet och blev Natur och Miljös fjärde naturskola. Natur och Miljö är en svenskspråkig miljöorganisation som kan stoltsera med att ha startat Finlands första naturskola år 1986. Den första naturskolan heter idag Naturskolan Uttern och under åren har Natur och Miljö grundat även Kvarkens naturskola och Ålands naturskola. Åboland var den fjärde regionen som fick en egen naturskola enligt Natur och Miljös koncept.

Natur och Miljös naturskolor arbetar alla på svenska och erbjuder tjänster till svenskspråkiga skolor och daghem i flera kommuner inom var sin region. I Åboland finns fem tvåspråkiga kommuner där naturskolan erbjuder verksamhet på svenska. Tvåspråkigheten ser väldigt olika ut i de olika kommunerna. I

Salo finns det ca 20 svenskspråkiga elever, medan Pargas och Kimitoön är kommuner med svenska som majoritetsspråk.

Den åboländska naturen som klassrum

Att säga att naturskolan finns i naturen och att naturskolläraren kommer till eleverna, var enkelt. Att förverkliga den mobila undervisningen var lite krångligare. Åboland är en region med stora variationer. Dels har vi Åbo som är en av Finlands största städer. De stora stadsskolorna inne i staden har inte på gångavstånd sådan natur som lämpar sig för undervisning som bygger på naturkänsla och naturupplevelser. Istället finns det behändiga stadsbussar som grupperna kan åka med och ta sig ut till fina naturskyddsområden. Några av Finlands finaste landområden och särskilt ekskogar finns längs kusten i Åbo.

Som motvikt till storstaden finns skärgården. Av de drygt 50 daghem och skolor som naturskolan betjänar finns 11 ute i skärgården utan fast vägförbindelse. Naturen och havet finns nära, men det blir långa dagar för mig som naturskollärare då jag ska åka med tre landsvägsfärjor ut till

Houtskär och tillbaka under samma dag. Å andra sidan blir det inte så många resor ut till skärgårdsorterna; skolorna och daghemmen är så små att det går att hålla naturskoldag för alla elever på en gång om man så vill.

I en region som präglas av skärgårdsnatur och -kultur har det känts naturligt att rikta in Åbolands naturskolas undervisning på skärgårdstema. Inte heller det är ändå så enkelt som det låter. Havet är en central del av skärgården men trots att havet finns nära finns det inte alltid på gångavstånd. Visst kan man anlita sig av dyra buss- och båttransporter ibland, men då vill man gärna åka lite längre och uppleva något annat än en lokal badstrand. Att ta ut elever i Skärgårdshavets nationalpark är därför en dröm, men då blir det för de flesta skolor och daghem en lång och dyr resa. Eleverna hinner inte tillbaka tills skoltaxin åker hemåt.

Lösningen på utmaningarna i en varierande region har hittills varit att göra anpassningar i undervisningen. Jag erbjuder några alternativa temahelheter per säsong och grupperna får i samråd med mig välja vilken de vill ha. Om gruppen som bokar in sig inte har den mest lämpliga miljön till förfogande eller inte har precis lämplig gruppstorlek och ålder, får jag anpassa undervisningen. Det viktigaste är ändå att eleverna lär

En av Finlands största ekar på Runsala

Aija Mäkinen fungerade under en tid som vikarierande naturskollärare och sydde Kung Spigg att använda med daghemsgrupper.

sig sådant som känns relevant just på den platsen. Att åka ut med båt i Skärgårdshavets nationalpark har tills vidare inte blivit mer än en dröm, men klara visioner kan kanske en dag bli verklighet.

Att nå ut till eleverna

En nystartad naturskola behöver marknadsföra sig för att nå ut. Jag märkte snabbt att de gäller att hitta de rätta personerna som förstår vad naturskolan gör och tycker att det är viktigt. I vissa kommuner var det ett par rektorer, i andra utbildningschefen och någonstans en enskild småbarnspedagog. I Åboland arbetar man från tidigare en hel del med utomhuspedagogik så naturskolans koncept kändes inte helt främmande. Glädjande nog har de som brukar vara mycket ute med barnen och de som driver utomhuspedagogiska projekt,

också ofta varit de som välkomnat naturskolan extra varmt, genast bokat in naturskoldagar och spridit budskapet.

De nyckelpersoner jag kommit i kontakt med har också hjälpt mig att planera vilka teman jag ska erbjuda. Jag börjar så småningom känna bra till hur kommunernas lokala läroplaner och planer för småbarnspedagogik ser ut, vilka läsårsvisa teman som är aktuella och vilka läromedel som används. Det är viktig information och antalet bokningar ökar genast då jag erbjuder teman som precis passar ihop med det som daghemmet eller skolan arbetar med.

Vid sidan om samarbetet direkt med skolor och daghem har samarbete med andra organisationer också varit viktigt. I regionen jobbar från tidigare Skärgårdshavets biosfärområde och Folkhälsan med

miljö- och utomhuspedagogik i skolorna. De har tagit emot Åbolands naturskola med öppna armar och sett att vi kompletterar varandra. Skärgårdshavets naturskola arrangerar lägerskolverksamhet för skolor inom- och utanför regionen och vi har också gemensamma tankar om samarbete. En utmaning har varit att visa hur vår nya naturskola skiljer sig från de andra aktörerna. Det är klart för oss alla som arbetar med detta till vardags, men inte alltid lika tydligt i en utomstående ögon.

I Åbo verkar dessutom Ruissalon luontokoulu (Runsala naturskola) som erbjuder naturskoldagar för åk 2-4 inom Åbo stad. Här har vi startat upp ett extra fruktbart samarbete. Då det kommer svenskspråkiga grupper till Runsala är det jag som tar emot dem och ordnar med svenskspråkig undervisning som ordinarie naturskollärare Nina Puistovaara inte kan erbjuda. Som ensam naturskollärare på Åbolands naturskola har Nina blivit en viktig kollega vid sidan om mina kollegor på

Banderollen är med för synlighetens skull.

I brist på torkutrymmen får utrustningen torka i bakluckan på bilen.

I ett förråd på en kvadratmeter behöver man ha noggrann ordning.

Natur och Miljös andra naturskolor. Att ha någon att bolla idéer med är ofta guld värt!

Utrymmen, utrustning och finansiering

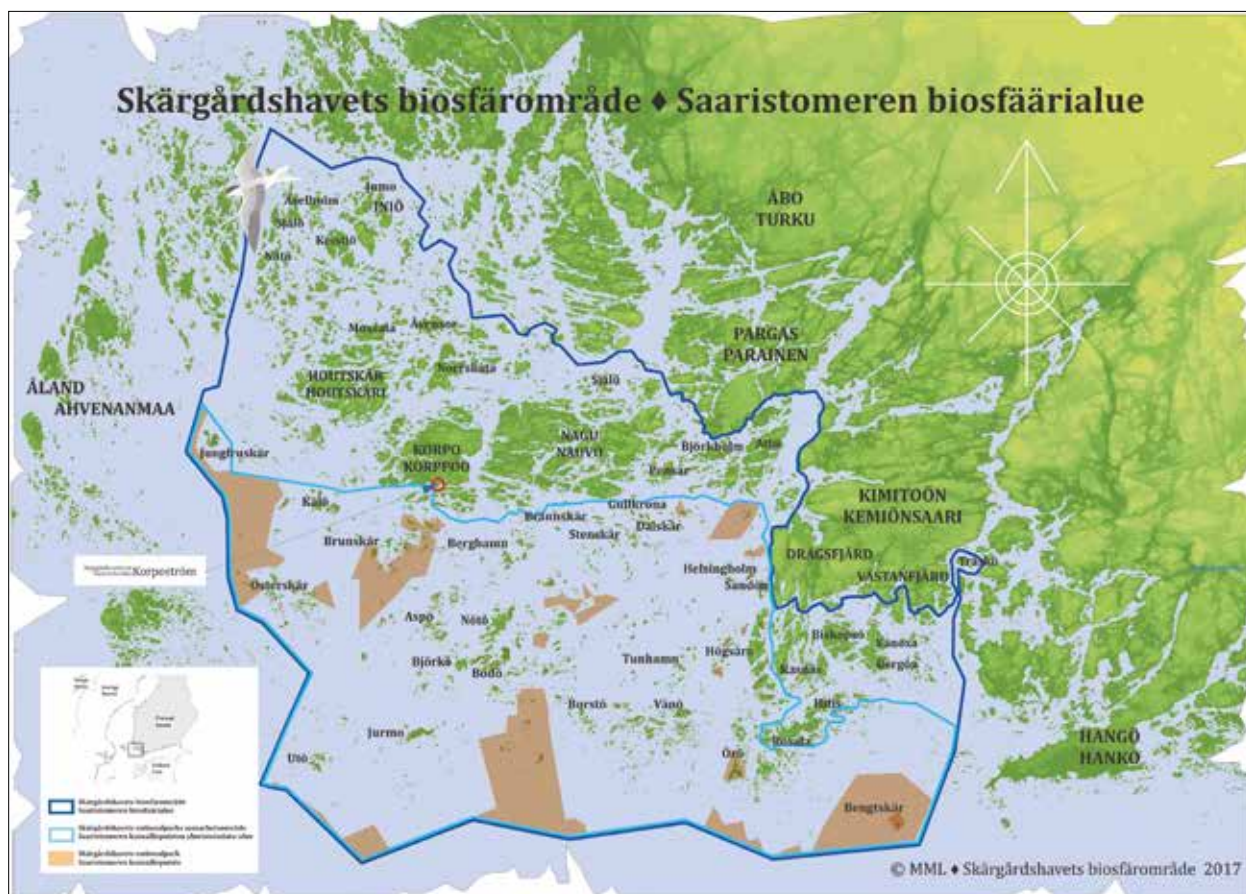
Som naturskollärare är det eleverna, undervisningen och naturen som står i fokus för mig då jag planerar verksamhet. Jag har fått lära mig att också tänka på pengarna. De grupper som anlitar naturskolan betalar en liten avgift för naturskoldagen. Därutöver behöver vi få in medel annanstans ifrån. Till min arbetsbild hör nu också att hitta samarbete med lokala stiftelser, företag och andra finansiärer. Naturskolan behöver därför ha en tilltalande profil utåt, även mot allmänheten. Det har blivit vardag för mig att arbeta med sociala medier, bjuda in tidningar och radio till våra naturskoldagar och hänga upp Åbolands naturskolas banderoll då jag är ute med grupper. Följ oss gärna på Facebook och Instagram!

En naturskola behöver naturligtvis undervisningsmaterial och annan utrustning. Att få köpa in nytt och

ändamålsenligt har varit roligt. Att köra lamineringsmaskin, symaskin och skruvdragare är inte riktigt i min smak. Lagret av vadarbyxor, kikare och laminerade kort börjar nu snart bli så stort att det en kvadratmeter stora hyresförrådet svämmar över. Jag behöver hitta något nytt med bättre tvätt- och torkmöjligheter, men att hitta det perfekta förrådet som är förmånligt och har bra läge, har varit förvånansvärt svårt.

För den som ännu undrar var naturskolan finns har jag förresten nytt att berätta. Förutom att vara ute i naturen har vi nu också ett kontor på Strandvägen i Pargas. Kom gärna och hälsa på men kolla först att jag inte är ute och håvar småkryp!

TEXT OCH FOTO: EMILIA NORDLING
NATURSKOLLÄRARE
ÅBOLANDS NATURSKOLA
www.facebook.com/abolandsnaturskola
[@abolandsnaturskola](https://www.instagram.com/abolandsnaturskola)

Åbolands naturskolas verksamhetsregion består till stor del av skärgård och sammanfaller delvis med Skärgårdshavets Biosfärområde.

Hälsningar från Finlands natur- och miljöskolförbund!

LYKE-nätverkets logo.

Den första naturskolan i Finland grundades redan 1986. Sedan gick det ett antal år innan Finlands miljö- och naturskolförbund såg dagens ljus, år 2007. I början bestod föreningens medlemmar enbart av naturskolor. I nuläget koordinerar förbundet ett nätverk bestående av drygt 50 medverkande som ordnar natur- och miljöskolverksamhet. Till nätverket hör natur- och miljöskolor, Forststyrelsens naturcenter¹, nationella ungdomscenter, center för lägerskolverksamhet samt ett antal övriga instanser som erbjuder liknande verksamhet. Nätverket kallas för LYKE-nätverket (LYKE motsvarar de finska orden för Natur, Miljö och Hållbar Livsstil). Nätverkets övergripande mål för framtiden är att varje daghem² och skola i Finland ska ha en möjlighet att få professionell hjälp i sitt natur- och miljöpedagogiska arbete.

Det tvåspråkiga förbundets styrelse består av en ordförande och sex ledamöter samt deras vicemedlemmar. Just nu har förbundet två anställda personer; en verksamhetsledare och en planerare. Förbundet har som syfte att främja natur- och miljöskolornas verksamhet och verksamhetsförutsättningar i Finland.

Förbundet har under årens lopp fått projektfinansiering av både Miljöministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet. År 2014 accepterades Finlands natur- och miljöskolförbund av Undervisnings- och kulturministeriet som en av de riksomfattande serviceorganisationerna för ungdomsarbete. Detta innebar att finansieringen från ministeriets ungdomspolitiska avdelning blev stadigvarande. Understödet är prövningsbaserat och organisationerna utvärderas årligen på basis av den verksamhet som de planerat och genomfört. Understödet för år 2018 är 86 000 euro.

Förbundet erbjuder medlemmarna i nätverket bl.a. utbildningsträffar två gånger i året, rådgivning och stöd (t.ex. vid grundandet av en naturskola eller om en naturskolas verksamhet är hotad), gemensam intern och extern

kommunikation (t.ex. mejllistor för spridande av information och diskussion, marknadsföring på förbundets webbsida) samt utövar intressebevakning på riksnivå för att påverka i frågor som är viktiga för medlemmarnas verksamhet.

Förbundet administrerar och koordinerar ytterligare olika projekt som främjar en utveckling av nätverket. Bland de större projekten kan nämnas MAPPA-materialbanken (<https://mappa.fi/>), som är en databas där du med hjälp av olika sökord kan hitta material för utomhusundervisning och hållbar livsstil. Förbundet var också med att arrangera den första Ulos – Ut – Out! internationella konferensen kring utomhuspedagogik förra sommaren i Åbo och Sagu. Evenemanget väckte ett stort intresse i Finland och hade ca 500 deltagare. Följande gång ordnas konferensen i Nurmes år 2020. Vi vill välkomna både workshopledare och deltagare från Sverige!

Mera info om Finlands natur- och miljöskolförbund på sidan

¹ Forststyrelsen är ett statligt affärsverk som förvaltar den finska statens mark- och vattenområden.

² I Finlands kallas förskola för daghem.

Logo för LYKE-nätverkets certifierade verksamhetscenter.

www.luontokoulut.fi/sv/ och om Ulos-Ut-Out! -konferensen på sidan www.ulos2017.fi/sv/dlder_sve/vi-ses-i-nurmes-9-11-6-2020/

Auditering och certifiering som garanti för kvalitet

För att kunna höra till LYKE-nätverket bör man uppfylla de certifieringskrav som finns. En medlem i nätverket som inte genast kan certifieras kan vara provmedlem i nätverket en viss tid och få hjälp med att utvecklas för att kunna bli certifierad. Man kan bli certifierad till ett verksamhetscenter eller ett utvecklingscenter.

Medlemmarna i LYKE-nätverket deltar regelbundet i en auditering, en så kallad peer review, där man får besök av en annan medlem från nätverket. Den besökande parten är med och skuggar undervisningen. Efteråt sker en intervju och diskussion om hur certifieringskriterierna uppfylls med tanke på hela verksamheten. Auditeringen fungerar också som kompetensutveckling för båda parterna; den auditerade får respons på sin verksamhet och kan dela med sig av god praxis till den besökande kollegan.

Certifikatet är i kraft i tre år åt gången och förnyas i samband med en peer review som helst ska göras med två års mellanrum.

TEXT: PIA LINDSTRÖM
BORGÅ NATURSKOLA

FOTO: VILMA ISSAKAINEN

FINSKA FORSTFÖRENINGEN

Kriterier för att bli certifierad till ett verksamhetscenter eller utvecklingscenter inom LYKE-nätverket¹

Kriterierna för certifiering till ett verksamhetscenter är följande:

1. Verksamhetsstället har årligen regelbunden natur- eller miljöskolverksamhet för barn- och ungdomsgrupper.

I förbundets stadgar står att med natur- eller miljöskolverksamhet avses programhelheter² som grupper inom småbarnspedagogik eller skolor kan utnyttja, som har en omfattning på minst en timme, för det mesta flera timmar åt gången. Grupperna ska kunna delta i programmen via en offentlig ansökan, bokning eller anmälan, dvs. verksamheten ska vara riktad till ett större område än t.ex. en enskild skola.

2. Verksamheten vid verksamhetsstället främjar uppnåendet av målen för läran för hållbar utveckling i läroplanerna och/eller planen för småbarnspedagogik.

En viktig utgångspunkt för värdegrunden i läroplanen och planen för småbarnspedagogik är att ett hållbart levnadssätt är nödvändigt. Personalen vid verksamhetsstället har

gjort sig förtrogen med grunderna för läroplanen och planen för småbarnspedagogik och beaktat dessa i planeringen av undervisningen och verksamheten.

3. Verksamhetsstället stöder pedagogen som med sin grupp deltar i verksamheten att nå målen för hållbar utveckling i sitt eget arbete.

Varje besök på ett ställe som hör till LYKE-nätverket är samtidigt en fortbildning för pedagogen som deltar i programmet med sin grupp. Pedagogerna får tillgång till metoder och färdiga undervisningstips och verksamhetsstället visar också med sitt eget exempel hur målen för läran för hållbar utveckling kan förverkligas i skolans undervisning och praktiska arbete.

4. Verksamhetsställets undervisningsmetoder grundar sig på erfarenhetsbaserad, upplevelsebaserad och/eller undersökande inläring. Undervisningsmetoderna är delaktiggörande och pedagogiskt motiverade.

Programmen som erbjuds innehåller aktiviteter och element av undersökande, upplevelsebaserat och/eller erfarenhetsbaserat lärande. I sin undervisning tar läraren hänsyn till olika målgrupper, gruppernas varierande utgångspunkter och till att eleverna är olika. Programmen utvecklar barns och ungas delaktighet.

¹ Kriteriernas text har förkortats och stiliseras i denna text. Kriterierna hittas i sin helhet på adressen:

www.luontokoulut.fi/sv/certifiering/

² I kriterierna 1-9 betyder ordet program tema.

5. Verksamhetsställets inlärningsmiljö är naturen eller en annan omgivning för verksamheten (t.ex. ett museum eller ett naturum) som inbjuder till ett aktivt inlärande för hållbar utveckling.

6. Verksamhetsställets verksamhet följer ett hållbart levnadssätt. Kunderna uppmuntras att handla på ett hållbart sätt i sitt eget liv.

Att verksamheten följer ett hållbart livssätt syns t.ex. på följande sätt: förebyggande av uppkomsten av avfall, sortering av avfall, uppmärksammande av förbrukningen av energi och vatten, anskaffningar övervägs ur hållbarhetssynvinkel, kunderna sporras att göra hållbara val i fråga om vägkost eller andra måltider och att välja gång- och cykeltrafik och kollektivtrafik. Under besöket berättar verksamhetsstället för kunderna om sitt arbete för hållbarhet och sporrar dem att själva att agera på ett hållbart sätt.

7. Verksamhetsstället har ordinarie personal året runt och

minst en anställd ska ha behörighet som miljöpedagog eller motsvarande utbildning.

Utbildning som lämpar sig för arbetet som pedagog vid ett verksamhetsställe som hör till LYKE-nätverket är t.ex. högskoleexamen i pedagogik förenad med studier i miljö- och naturvetenskap samt läran för hållbar utveckling eller högskoleexamen i miljö- och naturvetenskap förenad med pedagogiska studier. I Finland är det också möjligt att avlägga en specialexamen i miljöbranschen inom kompetensområdet miljöfostran:

www.oph.fi/download/154134_specialyrkesexamen_inom_miljoomradet_2012_.pdf (sida 76-78)

8. Personalen vid verksamhetsstället utvecklar sin miljöpedagogiska kompetens genom att regelbundet delta i fortbildning.

Utbildningarna kan vara t.ex. LYKE-nätverkets utbildningar, som ordnas av Finlands natur- och miljöskolförbund. Mötena som ordnas två gånger i året främjar

samarbetet mellan medlemmarna i nätverket.

9. Barn och unga tas med i utvecklingen av verksamheten. Respons på verksamheten samlas in och utnyttjas i utvecklingsarbetet.

Respons av både barn och unga och av lärare samlas in. Synpunkterna beaktas uppriktigt när verksamheten utvecklas.

De som vill bli certifierade till **utvecklingscenter** ska förutom certifieringskriterierna 1-9 även uppfylla två av följande kriterier:

10. Verksamhetsstället deltar aktivt i områdets miljöpedagogiska nätverk.

11. Verksamhetsstället stöder och främjar programmet Grön Flagga eller andra program för hållbar utveckling i skolor och daghem i det egna området.

12. Verksamhetsstället ordnar utbildning för pedagoger, som stöder målen för hållbar utveckling.

Logo för LYKE-nätverkets certifierade utvecklingscenter.

Läs mera om auditeringen och certifieringen på:

www.luontokoulut.fi/sv/auditering/

www.luontokoulut.fi/sv/certifiering/

Odla lärandet tar helhetsgrepp om den skolnära utemiljön

- Mer grönska och lekfulla miljöer lockar till rörelse, lek och lärande

Att barn regelbundet ska få vistas ute i skog och natur under sin tid i skola och förskola kan ses som något självklart. Vistelse i granskog, mossar, fjäll, stränder, ängar, lövskog, raviner, slätter eller vad det nu kan vara, medför många positiva effekter. Förutom det mest påtagliga, dagsljus och frisk luft, påverkas en rad andra områden: motorik och hjärnan utvecklas, stressnivåer sjunker, syn-, ljud- och luktnintryck erhålls. Faktiskt är hela kroppen receptor och samordnare för intryck som vistelse i naturmiljö erbjuder. Vistelse i natur innebär även ett ypperligt inläringstillfälle och möjliggör förståelse för sammanhang och samband mellan

människa, natur, växter, djur, syre, näring, ekosystem, regn, vatten, frön, tillväxt, näringskedjor. Tyvärr är denna självklara rätt till vistelse i naturmiljö långt ifrån verklighet. Särskilt barn i storstäder lider brist på regelbunden kontakt med naturmark och skogsterräng. Det är också tydlig skillnad på den motoriska utvecklingen hos stadsbarn och de barn som har vardagskontakt med naturterräng. Stadsbarn är helt enkelt klumpigare än barn på landet. Vad kan göras åt det?

Som lärare/mentor är det lätt att fastna i invanda mönster både när det gäller aktivitet, vad man gör ute, och kanske framförallt på hur barns utemiljö ska vara utformade, vilka

Insektsträdgård. Blommorna är inte bara en fröjd för ögat utan skapar även nyfikenhet och intresse.

Att få göra saker, känna och uppleva väcker nyfikenhet.

redskap och utrustning som ska finnas på skolgården. Gunga, klätterställning och fotbollsplan är vanliga och ofta självklara inslag på en skolgård. Men att gunga, är det en aktivitet som skapar gemenskap och sätter fart på blodomloppet? Många lärare känner sig dessutom osäkra på hur skolgård och utemiljö kan användas som lärorum. Där är naturskolan ett bra komplement som med många års erfarenhet, engagemang och stort kunnande vägleder barn ute i naturen. Men finns det andra sätt att få elever och lärare att vistas mer ute och att använda den skolnära utemiljön i större utsträckning?

Det är med utgångspunkt i dessa frågeställningar som *Odla lärandet* byggt upp sina konceptmiljöer: de positiva effekterna av utevistelse,

Att tänka utanför den fyrkantiga sandlådan skapar fantasieggande lek- och lärmiljöer. Sandormen är allt annat än en låda.

behovet av enkel lärarhandledning och att hitta nya inspirerande lättillgängliga utemiljöer som enkelt kan anläggas i princip på alla skolgårdar.

Liksom de färdiga klätterställningar som går att köpa, fast med vegetation, lekfullhet och utan en given leklösning är Odla lärandets konceptmiljöer uppbyggda. Vidare vill Odla lärandet integrera läroplanens mål och göra det möjligt att ta med lärandet ut i den skolnära miljön. Därför finns det alltid ett pedagogiskt material till våra konceptmiljöer.

KONCEPTMILJÖER

Ett exempel är sandlåda – en låda med sand, ofta placerad i en asfaltyta. Ett klassiskt inslag på både förskolegårdar och lågstadieskolor. Överskådligt och lättskött. Rationellt och enkelt. Men är det inspirerande och behagligt att leka i kantig låda? Sand har förvisso roat generationer av små och stora, oavsett om det är på stranden eller en sandhög. Men måste

sandlådan verkligen vara en låda? Och kan den göras multifunktionell, kombineras med vegetation och länkas samman med annat? Odla lärandets Sandorm rymmer i en 5x15 meter ruta, som innehåller både balansövningar, sandlek, kojor, en träddunge med mera. Delar av den är tillgänglighetsanpassad för att vara inkluderande. Den har träd som med tiden växer upp och ger välbehövlig skugga heta sommark dagar.

Sandormen är utvecklad för mindre barn medan t.ex. en annan av våra konceptmiljöer, Insektsträdgården, fungerar bättre för mellanstadiebarn. I Insektsträdgården kan växters och insekters liv studeras, den ger också en rofylld plats som med fördel kan användas som uteklassrum. Utöver detta är Insektsträdgården både ett vackert, doftande och färgsprakande element.

Mer vegetation kräver givetvis en större skötselinsats, något som innebär en större kostnad. Ambitionen från vår sida är dock att hålla nere

skötselkostnader genom ”smarta växtval” och utformning. Likväl måste skolledning och kommunpolitiker få upp ögonen för att skolans utemiljö är värd att satsa på, att investera i god utemiljö ger avkastning på sikt med friskare barn. Barn som får vara delaktiga i och skapa förståelse för sin utemiljö tenderar att värna om både den specifika skolmiljön utan även utemiljö i stort. Skadegörelse och förstörelse minskar på de platser där barn är delaktiga.

HUR ODLA LÄRANDET JOBBAR

Förutom att ta fram de färdiga konceptmiljöerna jobbar Odla lärandet även med att analysera och ta fram långsiktiga utvecklingsplaner för skol- och förskolegårdar. Planerna tar ett helhetsgrepp för den totala utemiljön där även skolbyggnader, gångvägar och omgivning inkluderas. Dessa analyser och utvecklingsplaner sker enligt bestämda steg:

1. Odla lärandets medarbetare besöker den aktuella skolan för att berätta om utemiljöns betydelse och Odla lärandet tankar, samtidigt lyssnas lärare och pedagoger av. Detta startar en process hos skolans personal som möjliggör nytänkande och ger en kritisk blick till den befintliga miljön. Ofta finns det redan en tanke om att miljön behöver förändras och även hur detta bör ske, men under processens

Att klättra matte är ett bra sätt att lära genom rörelse. Odla lärandets Klätterbänk har flera funktioner.

Att få röra sig i terräng och öva motorik är bra för hjärnans utveckling.

gång kan dessa idéer förändras. Mötet ger även Odlä lärandet en inblick i de behov och rutiner som finns; att se befintlig skolgård med barn på plats ger oss ovärderlig information i vårt arbete med att utveckla den aktuella utemiljön.

2. Odlä lärandet arbetar fram ett förslag i bild och text, en idéskiss och en analys, som sedan presenterar på plats med lärarna. Förslaget

diskuteras och lärare och pedagoger får komma med en "önskelista" i prioriteringsordning. Efter detta andra möte, revideras analys och idéskiss.

3. Vid ett återbesök presenteras det slutgiltiga förslaget som tar ett helhetsgrepp med en långsiktig förändringsplan, men själva arbetet sker i etapper.

Innan denna process påbörjas är arbetet förankrat hos skolledning så att både de och vi känner till förutsättningar och ekonomiska ramar.

Utöver kontakten med skola och skolledning för vi dialog med både anläggnings- och skötsel företag för att förvissa oss om att de förstår tankarna med våra utemiljöer. Det finns ett stort behov att lyfta vikten av skötsel av barn och ungas utemiljöer.

SAMMANFATTNINGSVIS

Genom konceptmiljöerna hoppas Odlä lärandet kunna förbättra barns motorik, grundlägga goda rörelsevanor och möjliggöra kontakt med naturlig miljö. Att gunga kan inte ses som en aktivitet som sätter fart på blodomloppet. Bara om det är en så kallad kompisgunga kan den vara gemenskapsskapande. Odlä lärandet menar att det finns relativt enkla sätt att få elever och lärare att vistas mer ute och att använda den skolnära utemiljön i större utsträckning. Vårt

exempel med sandormen visar hur en traditionellt sett fyrkantig miljö kan göras multifunktionell och i kombination med vegetation bli en del av en lekfull helhet.

Vi hoppas att fler skolor inser behovet av och värdet i att rusta upp skolgårdar med mer vegetation och på så vis låta barn vistas mer ute i naturlig miljö. Odlä lärandet vill vara en hjälp på vägen genom att ta ett helhetsgrepp om den skolnära utemiljön, med mer grönska, lekfulla miljöer som lockar till rörelse, lek och lärande.

TEXT OCH FOTO: HELENE BÅTSHAKE

Här kan du läsa mer om Odlä lärandet www.odlalarandet.se

Det är vi som är **Odlä Lärandet**

Katarina Blåberg
hälsa/sjukvård, ledarskap och forskning

Helene Båtshake
pedagogikforskning,
landskapsingenjör, cirkus cirkör

Anette Blåberg
illustratör, trädgårdsdesigner

Torsten Kellander
trädgårdsmästare,
utomhuspedagogik, Movium SLU

Regionträff på Solna Naturskola

Solna Naturskola bjöd in till regionträff i juni. Som vår vägledare i naturen hade de anlitat den jourhavande biologen Didrik

Vanhoenacker som för många år sedan under en period arbetade på Solna Naturskola. Att få möjlighet att själv vägledas och tanka nya kunskaper, och påminnas om gamla kunskaper, om växter och djur är mycket värdefullt. Det påminner en om hur det är att vara elev och

hur viktig ledarens entusiasm och kunnande är. Små spännande, roliga, obskyra detaljer gör den biologiska mångfalden levande och fascinerande.

TEXT OCH FOTO: ROBERT LÄTTMAN-MASCH
NYNÄSHAMNS NATURSKOLA

*Elisabet Brömster,
Ninni Reinebo och
Didrik Vanhoenacker.*

Ljus lyrflickslända. Med ett varsamt grepp om flicksländans vingar går det att studera den närmare utan att skada den.

De Globala målen ger Eko i Världen

”embarrassed as a human that we have in two generations created mindsets where we consider us independent of the biosphere”

Den 25 september 2015 antog FN:s alla medlemsländer i generalförsamlingen den historiska resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling. Världens ledare har förbundit sig till 17 Globala mål (SDG, Sustainable Development Goals) för att säkerställa en global hållbarhet och utveckling till 2030. Det handlar i korthet om att avskaffa fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor, främja fred och att lösa klimat- och miljökrisen i världen. Inget litet uppdrag som ställer höga

krav på allas delaktighet och bidrag, där allas arbete är en del av lösningen. Hösten 2017 gick vi kursen “Världens Eko” på Stockholm Universitet. Kursen är tvärvetenskaplig och belyser olika perspektiv på hållbar utveckling. Flera institutioner på universitetet medverkar med senaste expertisen inom sina områden, forskningens framkant. Kursen är uppbyggd på föreläsningar och även en del gruppdiskussioner.

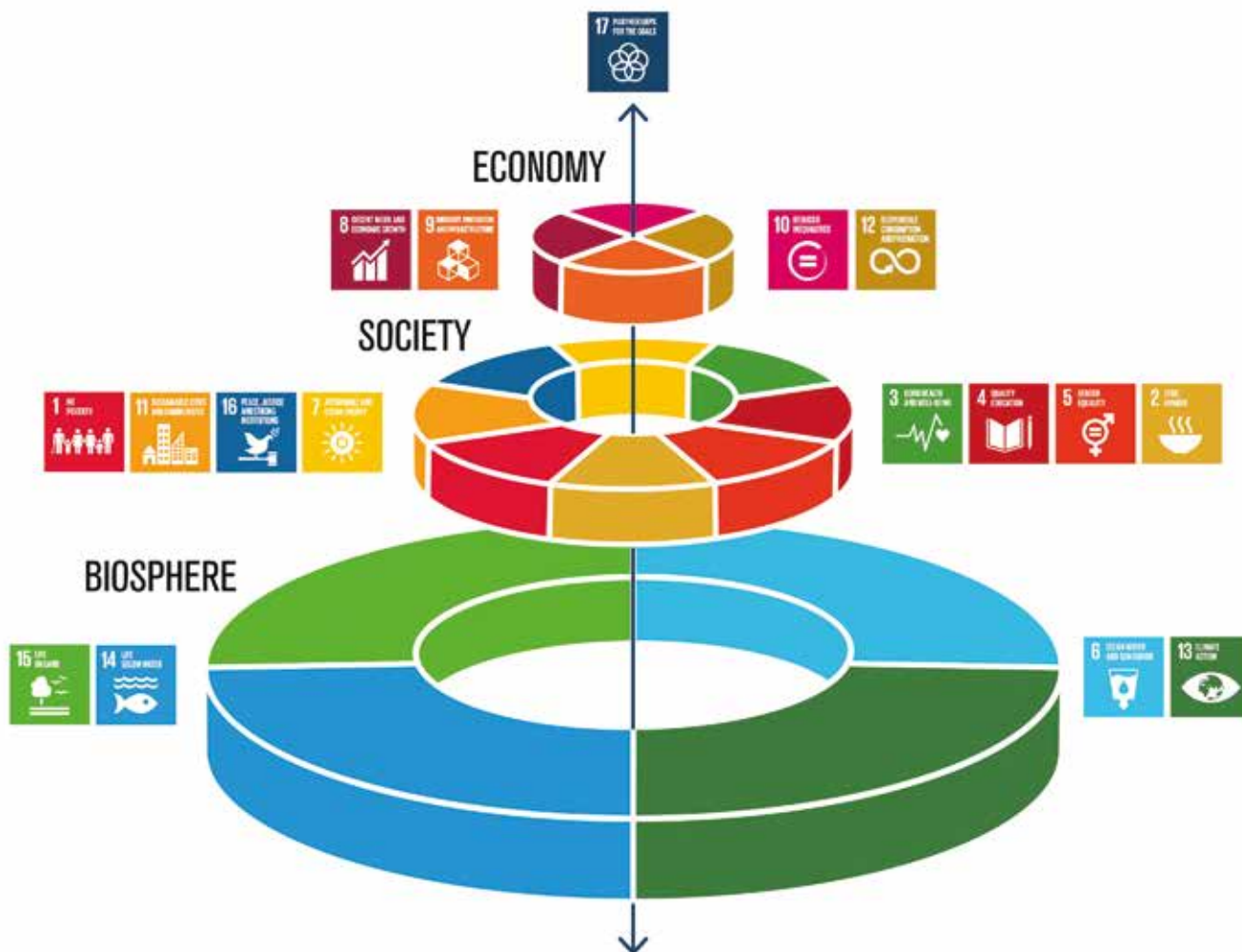
Vi blev förstås glatt överraskade när vi fann oss bli kurskamrater vid

första tillfället, vi var ovetande om att vi hade sökt till samma kurs. Härligt med en “naturskole-kollega” (vi har båda långvarig erfarenhet av att arbeta på Naturskola, i Sollentuna och i Södertälje) att få diskutera och dela tankar med under höstens alla tisdagskvällar.

Kursen gav oss många nya perspektiv och idén föddes till att utifrån inspiration av kursen samt vår tidigare erfarenhet som naturskolepedagoger, försöka närma oss hur vi ser naturskolorna som en naturlig och viktig aktör i att vara en del av lösningen i arbetet med Agenda 2030.

Vi är natur

Det visar sig att flera av kursens föreläsare är verksamma på Stockholm Resilience Center (SRC). Redan i början av kursen inleder professor Carl Folke med att i sin föreläsning understryka nödvändigheten att människan återknyter kontakten med biosfären, hans mantra är “reconnect to nature”. Han menar att människor har tappat sin naturliga kontakt och kunskap kring naturen och dess processer, Folke är “embarrassed as a human that we have in two generations created mindsets where

we consider us independent of the biosphere". Att vi som är verksamma inom naturskolor är tydligt förankrade i naturen kan tyckas självklart men till naturskolorna kommer många urbana barn och vuxna där utmaningen blir att återknyta banden till naturen.

Johan Rockström har samma ingång när han presenterar de 17 hållbarhetsmålen sorterade efter "biosfär", "samhälle" och "ekonomi" som en tårta där botten av tårtan utgörs av de fyra "gröna" målen; Bekämpa klimatförändringarna (mål 13), Hav och marina resurser (mål 14), Ekosystem och biologisk mångfald (mål 15), Rent vatten och sanitet för alla (mål 6). Rockström menar att vi måste ändra grundsyn, ändra världsbild, vi behöver en ny renässans och bli de planetens köttare som bidrar till skötsel av planetens framtid. Haven kan inte ta emot mer plast eller fånga upp mer koldioxid, systemen har nått en mättnad. Resiliens lurade in oss i en komfortzon som vi trodde var för evigt. Det ökade trycket på ekosystemen riskerar att leda till oåterkalleliga "tipping points", tröskeffekter där förändringar blir irreversibla. Planeten har gränser för vad den tål och vi sitter vid spakarna i människans tidsålder antropocen.

Will Steffen, senior professor från Australien och Stockholm Resilience Centre visar den ena uppgående grafen efter den andra; energiförbrukning, BNP, transporter, antal bilar, koldioxid i atmosfären, antal människor. Steffen utmanar med frågan om vi helt har förlorat vår etik och moral i denna hyperindividualistiska värld, vi som tillhör de 20% rika i världen. Han menar att vi äventyrar våra tillgångar till rent vatten och ren luft genom fossildriven överkonsumtion och att jorden på så sätt kan komma att bli en bastu. Denna sommar visar med tydlighet att det är inte sker i framtiden utan nutid. Vi som kursdeltagare fick brottas med frågan; Hur bryter vi detta konsumerande, vem ska guida oss till vad som egentligen är viktigt för oss?

När Olle Torpman från Filosofiska institutionen pratar om miljöetik väcks moraliska och etiska dilemman kring vad naturen har för rättigheter och vi ställs inför frågor som "Vad har direkt moralisk status?" "Ja,

gentemot vad eller vem kan man handla moraliskt rätt eller fel?" Har man då en antropocentrisk syn så är det enbart människans värde som man ska ta hänsyn till, vid en mer biocentrisk syn så inkluderas alla levande varelser. Har en flod en egen laglig rätt? Kan man prata om hela ekosystems rättigheter?

Naturskolorna som en del av lösningen

Att mena att Naturskolorna är en viktig aktör när det gäller att återknyta människors kontakt med naturen är möjligen att slå in öppna dörrar. Då verksamheten till stor del bedrivs ute kan det ses som en självklarhet.

Naturskolans övergripande mål måste vara att sprida kunskap om de livsviktiga samband som utgör basen i allt hållbarhetsarbete. Vi tänker då särskilt på de fyra hållbarhetsmål som utgör basen i "tårtan". Utan denna bas inget hållbart liv i biosfären. Kunskap om viktiga processer i biosfären som till exempel kretslopp, pollinering och biologisk mångfald är avgörande för vår överlevnad på planeten. Vi ser att naturskolor har en unik möjlighet att erbjuda ett helhetstänk kring ekosystem, ekosystemtjänster och naturliga processer. Naturskolans styrka är att erbjuda verksamhet som bygger på att lärare och elever åter får insikt i hur människan är helt beroende av natur. Att bli berörd, genom att uppleva och njuta av och se skönhet i helheten.

Vilka naturskolor arbetar med helheter, ekosystem och

För mer inspiration

Rockström, Johan & Klum, Mattias (2012). *Vår tid på jorden: välfärd inom planetens hållbara gränser*. Stockholm: Langenskiöld

Torpman, Olle (2017). *Miljöetik: från problem till lösning*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Youtubefilm från EAT forum konferensen med Johan Rockström <https://youtu.be/tah8QlhQLeQ>

Youtubefilm (6 minuter) med Will Steffen <https://www.youtube.com/watch?v=DdXk8N3OXZo>

www.globalamalen.se

www.utbyten.se (den globala skolan)

ekosystemtjänster? På vilka olika sätt arbetar naturskolorna för att eleverna verkligen ska gå igång på och få kontakt med naturen, där de får uppleva, njuta av och se skönheten i helheten? Hur kommunicerar och arbetar naturskolorna med de viktiga hållbarhetsmålen som utgör "tårtbotten"?

Med dessa frågor hoppas vi att samtalet om hållbarhetsmålen, speciellt de fyra livsviktiga "gröna" målen, intensifieras på alla naturskolor. Vi ser naturskolorna som en viktig del av lösningen i arbetet med Agenda 2030.

INGRID WALDENSTRÖM
KONSULT INOM HÅLLBARHETSFRÅGOR
FD NATURSKOLAN I SÖDERTÄLJE

ANNA CARIN NYBERG
LÄRARUTBILDARE
STOCKHOLMS UNIVERSITET
FD NATURSKOLAN I SOLLENTUNA

Identifikationsleken

Alltid i min bakficka

En övning som alltid finns med i "bakfickan" på mina naturpromenader med grupper är Joseph Cornells *identifikationsleken*. Den finns beskriven i ett häfte om Naturlig Närvaro av Peter Wiborn och Lars-Erik Larsson. I min bakficka finns de övningar på inplastade små kort, som går att variera beroende på grupp, plats eller årstid och därför alltid fungerar.

På väg till platsen, en hyggligt bred stig fungerar bra, plockar man två fler arter än halva mängden deltagare. Trädens blad (vår, sommar, höst), trädknoppar (vinter), stenar, frukter, bär eller växter; det som årstiden eller platsen erbjuder.

Koppling till skolans styrdokument

Din berättelse om arten du plockar ger obegränsade möjligheter att koppla övningen till skolans styrdokument. Hur djur och växter i närmiljön kan artbestämmas eller skönlitteratur som handlar om naturen och människan (Bi årskurs 1-3), människans beroende av och påverkan på naturen, helt klart namn på vanligt förekommande arter (Bi årskurs 4-6), eller biologisk mångfald i samband med skogsbruk (Bi årskurs 7-9) när eleverna nått de högre årskurserna. Kanske är det din berättelse som följer med eleven livet igenom.

Deltagarna delas i två lika stora lag och ställs upp i två rader med ansiktena emot varandra, med några meters avstånd. Lägg ut arterna i en rad på marken mittemellan lagen. Deltagarna numrerar sig själva genom att räkna 1, 2, 3..., så att varje lag har en etta, en tvåa och så vidare.

När lagen är klara ropar du ut namnet på en av de arter som ligger på marken och sedan ropar du ut vilket nummer som ska ta arten. För att överraska undviker du att ropa ut numren i ordning, det är en utmaning att ha

koll på vilka nummer man ropat ut. Tips! Bocka av med penna på en lapp.

"Och arten är en bok, och treorna tar den...!"

Så snart som treorna hör sitt nummer rusar de till raden av arter och försöker bli först att hitta boklövet. Varje vinnande lag får poäng.

TEXT OCH FOTO: BIRGITTA SÄIHKE
HUNNEBERGS NATURSKOLA

10 - 12 april 2019

Naturskoleföreningens årsmöteskonferens

Denna gång är det Region Syd/Väst som bjuder in till en fullspäckad konferens för er medlemmar. Vi kommer hålla till i Höör- Skåne på Stiftelsegården Åkersberg samt på och kring Fulltofta Naturcentrum mitt i det vackra skånska natur- och kulturlandskapet.

Det blir kompetensutveckling och spännande upplevelser i form av föreläsningar, workshops, aktiviteter och framför allt samtal och diskussioner oss kollegor emellan. Vi är särskilt glada att kunna hälsa professor Ellen Beate Sandseter från Trondheim välkommen. Hon kommer att dela med sig av sin forskning om barns risktagande och välbefinnande i lek. Hur går barnens behov av spännande och riskfylld lek ihop med att vårt samhälle i allt högre grad fokuserar på säkerhet? Hur bemöter vi denna motsättning i utomhuspedagogiken? Ellen diskuterar bland annat vilka tänkbara konsekvenser en överdriven rädsla för risker kan medföra för barns hälsa och utveckling.

Håll utkik här på hemsidan där vi snart kommer lägga ut inbjudan och en länk för anmälan till årsmöteskonferensen 2019.

Så sprid detta till kollegor och vänner i föreningen! Kanske har du också någon kollega eller bekant som är intresserad av/nyfiken på Naturskoleföreningen och utomhuspedagogik? Se till att hen blir medlem i föreningen snarast och bjud in till en härlig gemenskap!

Vi ses i Höör i april! Hjärtligt välkommen!

Dina kollegor i Region Syd/Väst

Läromedel

Att lära in matematik ute 2, 2012, bok av Molander, Bucht, Wejdmark, Lättman-Masch, 218 kr inkl moms.

Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in engelska ute 2, 2016, bok av Lotta Carlegård. 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära matematik ute. Förskolan. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära språk ute. Förskolan. 2017, Bok av Molander, Bucht, Engman, Axellie 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Play and learn mathematics outdoors. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 218 kr inkl moms. Engelsk översättning av boken ovan. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute året runt, andra rev. uppl. 2011, bok av Lättman-Masch och Wejdmark, Nynäshamns Naturskola, 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära teknik ute, 2009, bok av Carina Brage. 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in svenska ute, andra rev. uppl. 2016, bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin, Persson, Grantz, Lindblad, Sang. 218kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute. Övningar i bakfickan. 2013, bok av Molander, Bucht, Lättman-Masch, Wejdmark 99 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära naturvetenskap och teknik ute. 2014. Bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Jacobsson, Persson, Ekblad. 299 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute för hållbar utveckling, 2015, bok av Behrenfeldt, Brömster m.fl. 299 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Learning in the outdoor classroom, 2015, antologi på engelska med aktiviteter från olika böcker i Att lära in ute-serien. 130 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Hantverk, estetik och slöjd, 2015, bok av Ingemar Nyman, 249 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Naturpedagogik, bok av Germund Sellgren, 250 sidor, 400 övningar, 90 kr + moms. **Utförsäljning!** germund.sellgren@gmail.se

Utomhusdidaktik, bok av Lundegård, Wickman, Wohlin, Studentlitteratur

Naturkontakt, berättelser, bok av Ammi Wohlin, 60 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Välkommen in i naturen, omarbetad och nyinspelad 2012, finns på iTunes, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Med öppna ögon, musik-CD, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Matematikmusik, musik-CD, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Smådjur på land, häfte 30 kr, Falu Naturskola, naturskolan@falun.se

Bland vattenfisar och virvelbaggare i Vattenriket, 50 kr inkl moms + porto. Beställs genom sam.peterson@kristianstad.se

Vattenkort med vattendjur, 50 kr inkl moms, linda.elisabeth.vestman@vasteras.se

CD-skiva med vattendjur, bilder att fritt användas, 250 kr inkl moms, linda.elisabeth.vestman@vasteras.se